

Vuk'uzenzele

O e tlišetšwa ke Dikgokagano tša Mmušo (GCIS)

English/Sepedi

Dibatsela 2022 Kgatišo 1

Lenaneo la matlafatšo le buša kholofelo

Owen Mngadi

Lenaneo la Matlafatšo ya Batšwasehlabele la Thohoyandou (TVEP) le lwela go bušetša kholofelo le boitshepo ka gare ga lenaneo la toka ka mananeo a lona a go tsenelela ao maikemišetšo a ona e lego go thuša baphologi ba dikgaruru tša go thewa godimo ga bong (GBV) le ba go katwa ka go ba fa ditirelo tša

monagano le tša leago.

TVEP e thomile ka Limpopo mengwaga ya ka godimo ga ye 20, gomme e šomela ka dipetlele tša Donald Fraser le Tshilidzini ka fase ga Mmasela wa Selegae wa Thulamela.

Molaodimogolo wa TVEP wa Motšwaoswere, Fhatuwani Manthada, o re maikemišetšo a yona ke go hlohleletša maikutlo a go se amogele tlaišo ya thobalano, ya GBV le tlaišo ya bana magareng a badudi

ba Thohoyandou, ka lebaka la gore ditiragalo tše ke tše ntši kudu ka tikologong ye.

O re mo nakong ye e fetilego, dipalopalo tša bosenyi di be di tle di laetše gore go na le melato ye mentši ya go katwa ka Thohoyandou, eupša TVEP e tšeere magato a mantši mo go oketšeng temošo le go fa ditirelo tša thobamatswalo ya letšhogo go thibela thogako ye.

Ka ge lefase le tla be le keteka lesolo la Ntwa ya Matšatši a

16 a Tlhokego ya Dintwa kgahlanong le Basadi le Bana go tloga ka 25 Dibatsela go fihla go 10 Manthole, Mathanda o re lenaneo le kgotsofaditše kgatelopele ye e dirilwego ka go hlohleletša badudi go kwešiša ditokelo tša bona le go bega bosenyi.

“TVEP e amogela batšwasehlabele ba dikgaruru tša ka malapeng ba palo ya gare ga 80 le 100 kgwedi ye nngwe le ye nngwe, mola melato ya go katwa ye 45 go fihla go 50 e begwa kgwedi ye nngwe le ye nngwe,” go bolela Manthada.

Disenthara tša ditirelo ka moka tša lenaneo di fa batšwasehlabele ditirelo tša go fapanafapana, go akaretšwa go fihlelela thušo ya semolao, tšhireletšo ya batšwasehlabele kgahlanong le batshwenyi, tlhokomelo ya melato ya kgorotsheko, thobamatswalo le matlafatšo ka tlhabollo ya bokgoni, bjalo se se fa batšwasehlabele sebaka sa go thoma ka boswa.

Manthada o bolela gore TVEP e šomišana kudu le Tirelo ya Afrika Borwa ya Sephodisa, Kgoro ya Maphelo le Kgoro ya Tlhabollo ya Leago go thibela letšhogo la morago ga tlaišo la batšwasehlabele ba ba swaraganego le go bula molato.

“Mo melatong ya go katwa, bašomi ba tlhokomelo ya maphelo le maphodisa ba tla disenthareng tša TVEP go thuša batšwasehlabele gore ba bule melato ya bosenyi kgahlanong le batshwenyi gomme gape, go fa ditirelo tša thobamatswalo,” a realo.

TVEP e amogela batšwasehlabele ba go fihla go matšatši a 14, efela, peakanyo e ka katološwa mo go melato yeo e akaretšago bana le lapa ka moka.

“Re na le masolo a go hlahlelela badudi ka tsebo ao ka ona re boledišanago le setšhaba le go ruta batho ka

E tšwelapele letlakaleng la 2

SASSA encourages non-smart phone owners not to choose EFT payment method

Page 5

DULAY O BOLOKEGILE

ENTELA GORE O BOLOKE AFRIKA BORWA

MMOSO RE KA FENXA CORONAVIRUS

Toilet paper business leaves man blushing with pride

Page 12

Go bala Vuk'uzenzele Ikhweletšwe GOVAPP mo go:

Nyaka SA Government mo go Google playstore goba mo go appstore

IKGOKAGANYE LE RENA GO

Diwepsaete: www.gcis.gov.za Emeil: vukuzenzele@gcis.gov.za

www.vukuzenzele.gov.za Mogala: (+27) 12 473 0103

Tshedimosetso House:

1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

VUK'UZENZELE KE MAHALA, GA E REKIŠWE

E tšwelapele go tšwa letlakaleng la 1

ditokelo tša bona. Re thuša badudi ba go feta milione ba Thohoyandou le ba metse ye mengwe ya kgauswi. Re kgonne go bušetša kholofelo gomme bjale batho ba na le tshupo mo go lenaneo la toka ka lebaka la ka fao re amanago ka gona le maphodisa," a realo.

TVEP gape e hlotše mešomo ya batho ba 44 setheong sa yona bao ba šomelago dikgoro tša yona tša go fapana go swana le ya ditšhelete, ya merero ya bašomi le ya tekolo. Ka ntle le go amogela thekgo

ya ditšhelete ye e tšwelago pele ya R90 000 ka kotara go tšwa go Kgoro ya Tlhabollo ya Leago ya Limpopo, TVEP e amilwe ke COVID-19 ka ge bathekgi ka ditšhelete ba bantši ba ikgotetše morago, bjalo se se amile gampe ditshepedišo tša mošomo tša mokgatlo.

Bjalo, Sekhwama sa Karabo sa Dikgaruru tša go Thewa Godimo ga Bong le Polao ya Basadi, seo se thakgotšwego ke Mopresidente Cyril Ramaphosa, gotee le Foramo ya Boditšhabatšhaba ya Basadi ya Afrika Borwa le balekani ba leago ka Dibokwane ngwaga wo, se thušitše lenaneo le.

TVEP e magareng a sehlopha sa mathomo sa mekgatlo yeo e lwantšhago GBVF, go amogela thekgo ya ditšhelete.

Ka palomoka ya R128 milione yeo e kgobokeditšwego ka dithušo tša lekala la poraebete, sekhwama sa makala a mantši, Sekhwama sa GBVF se tla thuša le go thekga phethagatšo ya Leanotiro la Bosetšhaba la GBVF.

TVEP e abetšwe R250 000 ngwaga wo gomme e tla amogela thekgo ye nngwe ya ditšhelete ya 2023.

Manthada o re ditšhelete tša thekgo di kgontšhitše TVEP go fihlelela batšwasehlabele ba bantši le go dira gore mokgatlo o tšwelepele go šoma.

Murendeni Vhengani (26) ke mophologi yoo a phološitšwego ke TVEP lesoganeng leo a bego a ratana le lona leo le bego le mo tshwenya.

Yena le ngwana wa gagwe wa mengwaga ye mene ba dutše sebaka sa dikgwedi tše 46 mo senthareng ya TVEP.

Senthara ye e mo thušitše go bula melato kgahlanong le lesogana le gape le go le bulela taelo ya tšhireletšo.

Lesogana le le ka se sebaka le sa seka.

"Ba nkamogetše ka diatla tše borutho ka morago ga mengwaga ye mentši ya go tshwenywa. Ke kwele ke bolokegile. Ke hweditše boitshepo bja ka gape," o

boletše bjalo.

Modulasetulo wa Sekhwama sa GBVF, Ngaka Judy Dlamini, o rile thekgo ya ditšhelete ya mekgatlo ye 108 yeo dikgopelo tša tšona di atlegilego di a šongwa.

Tshedimošo mabapi le sebaka se se latelago sa dikgopelo e tla bulelwa mo nakong ya go se fetše pelo mo go weposaele ya Sekhwama sa GBVF: <https://gbvf.org.za/>.

Go fihlelela TVEP, leletša Manthada mo go **064 771 5264** goba romela imeili go: tj@tvep.org.za.

Dikgopelo tša NSFAS tša 2023 di buletšwe

Saekele ya dikgopelo ya 2023 ya Sekema sa Bosetšhaba sa Thušo ya Ditšhelete (NSFAS) e buletšwe.

Tona ya Kgoro ya Thuto ya Godingwana, Saense le Boithomelo, Ngaka Blade Nzimande, o tsebišitše malobanyana ka nako ya kopano ya bobegaditaba.

Tona Nzimande o re sekema se tšeere sephetho sa go bulela nako ya dikgopelo ka pela, ge go bapetšwa le ngwagola, go fa bakgopedi ba ka moso nako ye e lekanego ya go romela dikgopelo tša bona le ditokomane tša thekgo.

Ge a e fa pegu ya bjalebja le mabapi le thekgo ya ditšhelete ya ngwaga wa ditšhelete wa 2022 wa NSFAS, Tona Nzimande o re tekanetšo ya R43 milione e abetšwe sekema go lefa ditefišo tša baholegi ba thuto, go akaretšwa dijo le putseletšo ya senamelwa, le dimatheriale tša thuto.

O re dikgopelo tše 985 672 di amogetšwe gomme go tšwa go tšona tše 140 636 ga se tša atlega.

Go dikgopelo tše di amogetšwego, tše 739 526 di amogetšwe nakwana go thekga ka ditšhelete boingwadišo bjo bo sa letetšwego gore bo feleletšwe go tšwa diinstitšhušeneng tša go

fapana.

"Bontši bja bakgopedi ba ba sego ba atlega ba šitilwe go fa bohlatse bjo bo lekanego bja thekgo ya ditšhelete; ba bangwe ba feta magomo a maswanedi; ge ba bangwe bona ba šetše ba fihleletše maemo a godimodimo a lengwalo la thuto ao NSFAS e a thekgago ka ditšhelete gomme maemo a bona ga a sa ba kgontšha go latela dinyakwa tša go ka tsenela thuto ya lekala la kholetše ya TVET," Tona Nzimande o a hlalosa.

Go ya ka tshedimošo ye e lego weposaele ya NSFAS, go tloga ka ngwaga wa thuto wa 2021, NSFAS ga e sa thekga dithuto tša thuto ya morago ga tikrii ya mathomo ka ditšhelete. Se se akaretša ditifikeiti tša thuto ya morago ga tikrii ya mathomo, di-diploma tša thuto ya morago ga tikrii ya mathomo, ditikrii tša honase, ditikrii tša mastase le PhD.

Se se ra gore lengwalo la thuto la godimodimo leo sekema se le thekgago ka ditšhelete ke Tikrii ya Mathomo.

Go kaonafatša mokgwa wa dikgopelo

Ka maiteko a go kaonafatša mokgwa wa yona wa go dira

dikgopelo le tshepedišo ya tšona go dira gore e be wo mokaonekaone go šomišwa ke bakgopedi bao ba nyakago go dira dikgopelo, Tona Nzimande o re ngwaga wo, NSFAS e dirile diphetogo tše mmalwa tša go kaonafatša mokgwa wo go kgonthišiša gore badiradikgopelo ba se itemogele mathata.

O re weposaele ya go dira dikgopelo ka inthanete ya NSFAS e bopilwe leswa gore e šomišwe botse go feta peleng le go dira gore e nyake go swana le dipolathefomo tše dingwe tšeo bakgopedi bao ba nyakago go dira dikgopelo ba di tlwaetšego go swana le *WhatsApp*, *Twitter*, *Facebook* le *Instagram*.

"Tshepedišo ya dikgopelo ka boyona e nolofaditšwe gomme dipotšišo tše di botšišitšwego di bonolonyana gore di kwešišwe ke setšhaba. Go tlaleletša, bakgopedi ba ka kgaotša tshepedišo ya dikgopelo gomme ba tšwela pele ka morago ga sebaka ka ntle le go thoma ka leswa, selo seo se bego se sa kgonege mo dinakong tša go feta, o realo.

"Ka godimo ga dikaonafatšo tše di dirilwego, NSFAS e okeditše mekgwa ya theknolotši ya go dira dikgopelo go dira gore badiradikgopelo ka go

fapana ga bona ba kgone go dira dikgopelo, gape re be re lebeletše gore bontši bja batho bao ba tlogo dira dikgopelo ke baswa bao ba ratago go dira dilo ka theknolotši," Tona Nzimande a tlaleletša.

Mekgwa ye meswa e akaretša *mobile App*, di-SMS le *WhatsApp*, fao moithuti a ka kgonago go dira kgopelo ya thekgo ya ditšhelete ya NSFAS, go lota mohlala wa maemo a kgopelo ya gagwe le go phumula kgopelo magareng a tše dingwe tše di ntšitše a ka kgonago go di dira.

Mo nakong ye e fetilego ditiro tše di be di kgonega fela ka go tsena weposaele.

Gape, go kgonthišiša gore ga go na mokgopedi yo a tlogelwa go morago, Tona Nzimande o re NSFAS e tla swara lesolo la go latelela badudi, go kgonthišiša gore batho bao ba sa kgonego go fihlelela didirišwa tša theknolotši tšeo di ba kgontšhago go dira kgopelo ka inthanete ba fiwa methopo le thekgo tša maleba gore ba dire kgopelo.

Pasari ya NSFAS e fihlelelwa bjang

O na le maswanedi a pasari ya NSFAS ge o le modudi wa Afrika Borwa yoo a itokišetšago

go ithuta ka 2023 goba o šetše o ithuta yunibesithing goba kholetšeng ya setšhaba ya TVET ebile o kgotsofatša dinyakwa tše di latelago:

- Le baamogedi ba mphiwafela wa SASSA goba
- Letseno la lena la lapa le le kopantšwego ga le ka godimo ga R350 000 ka ngwaga goba
- Ge o le motho wa mogo- lofadi, letseno la lena le le kopantšwego ga le a swanela go ba ka godimo ga R600 00 ka ngwaga goba
- Ge o le moithuti yoo a thomilego dithuto tša yunibesithi pele ga 2018 gomme letseno la lapa la geno ga le ka godimo ga R122 000 ka ngwaga.

Lebaka la dikgopelo le tla tswalelwa ka la 31 Pherekongong 2023. – **SAnews.gov.za**

Etela weposaele ya NSFAS go www.nsfas.org.za go hwetša tshedimošo ka botlalo mabapi le ditokomane tša thekgo tše di nyakegago le tshepedišo ya kgopelo.

government communications

Department: Government Communication and Information System
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Tel: 012 473 0353

Email: vukuzenzele@gcis.gov.za

Address: Private Bag X745, Pretoria, 0001

Head of Editorial and Production

Regomoditswe Mavimbela
Regomoditswe@gcis.gov.za

Acting Editor-in-Chief

Zanele Mngadi | Zanelemngadi@gcis.gov.za

Acting Managing Editor

Tendai Gonesse | tendai@gcis.gov.za

News Editor

More Matshediso

Graphic Designers

Tendai Gonesse | Benny Kubjana

Production Assistants

Jauhara Khan | Sebastian Palmer

Language Practitioners

Nomgcibelo Motha | Boitumelo Phalatse
Thandolunye Khulu | Mahanyele Ramapala

Vuk'uzenzele
is published by Government Communications (GCIS)

Distributed by:
ON THE DOT

Printed by:
ISING SUN PRINTERS
The Johannesburg Source

The material in this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior permission of the publisher on condition that this publication shall be credited as the source.

Mešomo le menyetla ya mekgwa ya boiphedišo ye milione, gomme palo ye e sa tšwela pele go gola

Ka fase ga mengwaga ye mebedi ya go feta, re thakgotše Lenaneo la Tlhohleletšo ya Mešomo ya Mopresidente go hlola mešomo le go thekga mekgwa ya boiphedišo bjalo ka karolo ya go thekga tsošološo ya ikonomi go tšwa go leuba la COVID-19.

Lenaneo la Tlhohleletšo ya Mešomo ya Mopresidente le sa tšwa go atlega go fihlelela bakgathatema ba milione o tee go tloga mola le hlomilwego.

Phihlelelo ye ke ka lebaka la maiteko a tšhomišano mmušong ka moka le setšhabeng ka bophara, go akaretšwa lekala la poraebete, mekgatlo ye e theilwego gare ga setšhaba le ye mengwe ye mentši.

Lenaneo le na le seabe mo go tlhlo ya mešomo mola ikonomi e tšea nako go kaonafala le go hlola mešomo ka palo ye re e nyakago.

Ge re šogana le kgolo ya ikonomi go hlola mešomo ya seriti le ya go swarelela nako ye telele ka palo ye kgolwane, re tla tšwela pele go kaonafatša katlego, Lenaneo la Tlhohleletšo ya Mešomo ya Mopresidente le go dira gore e oketšega go feta pele.

Go sa nyakega kudu gore go tlaleletšwe tsošološo ya mmara wa mešomo. Gape e thekga tsošološo ya ikonomi ka ditsela tše bohlokwa.

Go maemo ao e lego gore tlhokego ya bokgoni ke lepheko le legolo mo go khwetšo ya mošomo, mananeo a a fa matemogelo a mošomo a boleng bja godimo.

Ka gare ga lenaneo le legologolo la go thekgwa ke tlhohleletšo, mohlala, baswa ba go batamela go ba 600 000 ba thwetšwe bjalo ka bathuši-ba-dikolo ka dikolong tša ka godimo ga tše 22 000 khutlong ye nngwe le ye nngwe ya naga. Bolaodi bja sekolo, barutiši le bakgathatema ba bangwe ka moka ba dumela gore seabe sa bathuši-ba-dikolo se kaonafaditše tikologo ya go ithuta ka dikolong.

Batho ba bantši ba ba itšhomelago ba hweditše mekgwa ya bona ya boiphedišo e tsenwe bogare ke leuba. Lekala la bokgabo lona le amilwe gampe gagolo.

Ka gare ga lekala le, thekgo e filwe batho gore ba ihlolele mešomo gomme ba hlalele le ba bangwe. Difilimi, mmimo le dipapadi tše di tšweeditšwego

bjale di kgona go dira letseno le lengwe go tšwa go thekišo ya ditokelo, ditekete le diroyalethi. Tše ka moka di bile le seabe kgolong ya lekala.

Lenaneo la Tlhohleletšo ya Mešomo ya Mopresidente gape le thekgile mekgwa ya boiphedišo ya nako ye telele. Balemelaboiphedišo ba ka godimo ga 140 000 ba amogetše dibaotšha tša thušo ya tšweletšo go ba thuša go thoma le go oketša tšweletšo ka morago ga go tsenwa bogare ke COVID-19.

Moholegi wo mongwe wo bjalo ke Phindile Ngcoya wa mengwaga ye 36 go tšwa Richmond go la KwaZulu-Natal. Ke o tee wa maloko a lesome a kgwebo ya temo ya lapa gomme o re baotšha ye a e amogetšego e thušitše kgwebo ye mpsha go tšwelapele le go dira poelo.

Lenaneo la Tlhohleletšo ya Mešomo ya Mopresidente gape le thekga dialoga, ka menyetla ya go fiwa baoki, dialoga tša saense, batsebi ba mešomo ya diatla le ba bangwe. Diyunibesithi tše masomopeditshela di thuša go thwala dialoga tše di se nago mešomo mo mešomong ye e sepelelanago le mangwalo a

bona a thuto.

Kgoro ya Saense le Boithomelo e tsebišitše mananeo a saense a badudi a boithomelo a go fapana, go swana le Duzi uMngeni Conservation Trust, ye e thwalago baswa ba tikologo bjalo ka Dithwadi tša Tikologo (*Enviro-Champs*) go matlafatša ditšhaba gore di tsošološe methopo ya tikologo ya meetse. Lenaneo le lengwe ka kgoro le thuša borakgwebo go hlabolla ditšhišinyo tša kgwebo ka go ikonomi ya pabalelatikologo.

Mananeo a mešomo ya setšhaba gape a na le khuetšo ye botse ye e lebanego mo go ditšhaba gobane a hlola mošomo go dira setho. Ge go bolelwa ka Lenaneo la Tlhohleletšo ya Mešomo la Mopresidente, se se akaretša go kaonafatša go ithuta ka dikolong, go kaonafatša metsemekutwana, go thekga baphologi ba dikgaruru tša go thewa godimo ga bong, pabalelo ya tikologo le go tšweletša mekgwa ye meswa ya go resaekela matlakala.

Lenaneo la Tlhohleletšo ya Mešomo la Mopresidente le thakgotšwe go rarolla bothata bja tlhokego ya mešomo bjo bo gakaditšwego ke leuba la COVID-19. Le ge e le gore leuba le ka ba le fedile, tlhokego ya mešomo ga se e fele.

Letseno le le amogetšwego mananeong a Lenaneo la Tlhohleletšo ya Mešomo la Mopresidente le bile matlafatšo ya ikonomi go dikgwebo tše nnyane le dikgwebo tše e sego tša semmušo ka diikonoming tša tikologo go kgabaganya naga. Bathuši-ba-dikolo ba ba thwetšwego ka Umgungundlovu ba šomiša meputso ya bona ka Umgungundlovu. Go bjalo le ka Putsonderwater.

Sebakeng sa go ba le lenaneo la gore 'batho bao ba hlokago ba tla hloga ge bao ba humilego ba huma le go feta', tšhelete e tsenywa thwii ka gare ga diatla tša ditšhaba tšeo di e hlokago kudu. Tšhelete yeo morago e dikologa mo tulong ya bona gomme morago e 'boele e tsene go ikonomi ka bophara'.

Ke ka lebaka leo re bitšago lenaneo le gore ke la tlhohleletšo, gobane ikonomi ka moka e a hloga gotee le setšhaba.

Ka Lenaneo la Tlhohleletšo ya Mešomo la Mopresidente, re buletše enetši, boikgafo, bohlahi, boithomelo le menyetla. Mo tshepedišong, re aga setšhaba seo se šomago.

Batho ba go feta milione o tee ba hlogile thwii. Batho ba bangwe ba bantši, ka malapeng le ka ditšhabeng tša bakgathatema, ba kwele khuetšo ya Tlhohleletšo.

Mošomo wa rena bjale ke go oketša le go tseneletša khuetšo ya mošomo wo.

Ke lebaka la Lenaneo la Tlhohleletšo ya Mešomo la Mopresidente, bjale re na le makgologolo a diketekete tša batho ba go ba le boitemogelo bja mošomo bja mohola. Bontši bja batho ba go bonolo go ba hwetša ka SAYouth.mobi platform.

Re dira boipiletšo go dikgwebo gore di thwale baswa ba ba sa tšwago go hwetša boitemogelo bja mošomo ge ba e tšwa mananeong a.

Ge bengmošomo ba ka bona Lenaneo la Tlhohleletšo la Baswa la Mopresidente bjalo ka lefelo la go hwetša baswa ba go ba le talente, gona re tla kgona go bona bokgoni ka botlalo bja lenaneo le ka moka le go atlega kudu ga boithomelo bjo.